

Оперативна програма „Наука и образование“ за периода 2021 – 2027 година

/първи работен вариант, март 2020 година/

Програмна стратегия:

Бъдещата програма ще се фокусира върху:

- По-пълно обхващане на децата в предучилищно образование и началния етап на училищното образование, включително и по-пълно обхващане на децата в детските градини от 4-годишна възраст;
- Обхватно приобщаващо образование в основното и средното образование, чрез обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие, ранна диагностика на обучителни затруднения и индивидуален подход, фокусиращ подкрепата върху деца и ученици от уязвими групи, в т.ч. такива чиито майчин език е различен от български, както и мерки, насочени към намаляване дела на преждевременно напусналите ученици;
- Равнопоставеност и създаване на равни възможности за качествено образование, чрез осигуряване на мобилност и проходимост в отделните етапи на образование, превенция и предотвратяване на тормоза, намаляване агресията в училищата и мерки за десегрегация и против дискриминацията;
- Създаване на условия за достъп до образование, чрез преодоляване на специфични на териториално ниво демографски, социални и културни бариери, вкл. засилена работа с родители на деца и ученици от уязвими групи;
- Осигуряване на качество на приобщаващото образование, чрез модернизация на учебното съдържание, въвеждане на компетентностния модел и подобряване на уменията, дигитална трансформация на образованието, с възможности за разширяване обхвата на дистанционната форма на обучение, насърчаване на върховите постижения в образованието, чрез подкрепа за талантиливи деца и ученици с изявени дарби, иновативни учебни програми, иновативни класни стаи и иновативни училища, програми за въвеждане на интеркултурно образование в училищното и предучилищното образование;
- Насърчаване на творчеството и иновациите и използването на цифрови инструменти и устройства в образованието в ранна възраст;

- Осигуряване на достъп до професионално ориентиране на децата и подрастващите, вкл. като средство за превенция на училищния неуспех, отсъствията, отпадането от училище, противообществените прояви на децата и учениците;
- Осигуряване на гъвкаво планиране на професионалното образование и обучение, което адекватно отразява променящите се тенденции на пазара на труда включително в развитието на дигитализацията и технологиите, бъдещето на професиите и новите форми на организация и развитието на пазара на труда, демографските тенденции и тенденциите към зелена икономика и устойчиво развитие;
- Подобряване на качеството и приложимостта на професионалното обучение и образование по отношение нуждите на пазара на труда, и връзката му със специфичните териториални характеристики, като се отчитат глобалните, национални и секторни тенденции, чрез модернизиране на съдържанието, въвеждане на гъвкави модели и форми на обучение, засилено участие в схеми за учене в процеса на работа, увеличаване на дела на дуалната форма на обучение в ПОО, отчитане на връзката между образованието и спорта, вкл. двойната кариера, създаване на схеми за проследяване на завършилите, 17 ограмотяване на възрастни, включване във форми за образование и обучение на тези, които не са завършили средно образование, и валидиране на знания умения и компетентности, чрез подход, отчитащ местните нужди и икономика. Засилване на връзката на ПОО с висшето образование и науката и създаване на общи пространства за учене – ПОО, ВО и наука-бизнес, както и участие в регионални, секторни, национални и европейски мрежи;
- Повишаване на привлекателността и достъпността на ПОО за всички възрасти, включително чрез разработване на индивидуални пътеки за обучение по част от професия и възможности за онлайн обучения;
- Хоризонтално ще бъде подкрепено повишаване на уменията, капацитета и непрекъснатата квалификация на преподавателите и образователните ръководители/мениджъри в предучилищното и училищното образование, професионалното образование и обучение, включително за обучение на възрастни с акцент върху професионалната подготовка на преподавателите, дигиталните компетентности, работата с деца и ученици с проблемно поведение и такива от уязвими групи, в т.ч. осъвременяване на учебните програми за подготовка на учителите във висшите училища;
- Повишаване на приложимостта на висшето образование с нуждите на пазара на труда чрез системи за проследяване на завършилите, кариерно ориентиране, студентски практики и преход към дуална система на обучение във висшето образование, включително чрез засилено партньорство с национално представителните организации на работодателите;
- Модернизация на висшето образование, чрез промяна на учебната документация, въвеждане на компетентностен подход, дигитална трансформация и засилване на връзката с науката;

- Интернационализация на висшето образование, чрез осигуряване на кръгова и входяща мобилност на преподаватели и студенти;
- Консолидация на висшето образование, чрез участие в национални и европейски мрежи, съвместни учебни програми и споделяне на ресурси;
- С цел повишаването на конкурентоспособността на българската икономика и трансформирането ѝ в икономика, базирана на знанието и интелигентния растеж ще бъдат подкрепени ключови, стратегически определени научноизследователски инфраструктури, пазарно ориентирани приложни научни изследвания и интернационализация, в т. ч. чрез осигуряване на синергия и подкрепа на българското участие в рамковата програма ЕС Хоризонт Европа.

Описание на приоритетите:

1. Приоритет 1 „Качествено и приобщаващо предучилищно и училищно образование“:

Допустими мерки:

- Разширяване обхвата на предучилищното и начално образование, чрез подкрепа за механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст (чрез включване на медиатори, проследяване при пътуване и миграция на упражняването на правото на децата на задължително образование и др.);
- Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното образование (чрез осигуряване на допълнителни психолози и др. специалисти, ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения и др.);
- Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в училищното образование (чрез повишаване на капацитета и уменията на педагогическите и непедагогическите специалисти и др.);
- Подкрепа за талантиливи деца и ученици с изяви дарби;
- Модернизиране на учебните програми и съдържание (чрез въвеждане на компетентностния модел, както и подготовка на индивидуални учебни планове и на индивидуалните учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изяви дарби);
- Дигитална трансформация на училищното образование, в т.ч. професионалното образование и обучение;
- Мобилност и проходимост в отделните етапи на образование;
- Подкрепа за иновативни учебни програми, иновативни класни стаи и иновативни училища;
- Превенция и предотвратяване на тормоза и намаляване агресията в училищата;
- Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери;
- Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията;

- Достъп на уязвими групи до висше образование.

Операции от стратегическо значение:

1. Разширяване обхвата на предучилищното и начално образование, чрез подкрепа за механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст;
2. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното образование;
3. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в училищното образование;
4. Подкрепа за талантиливи деца и ученици с изяви дарби;
5. Модернизиране на учебните програми и съдържание, чрез въвеждане на компетентностния модел, както и подготовка на индивидуални учебни планове и на индивидуалните учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изяви дарби;
6. Мобилност и проходимост в отделните етапи на образование;
7. Дигитална трансформация на училищното образование.

Предвижда се операциите от стратегическо значение да бъдат реализирани като дългосрочни операции със системен ефект под координацията на Министерство на образованието и науката. За тях ще бъде предвиден специфичен план за оценка и мониторинг, позволяващ оценка на въздействието в хода на изпълнение и ще бъде заложен гъвкав механизъм на актуализация, в зависимост от резултатите от оценките и мониторинга.

Целеви групи: деца, ученици, младежи, възрастни извън задължителната училищна възраст, родители, учители, педагогически специалисти и друг персонал. Участниците в образователния процес, институциите в системата на предучилищното и училищното образование и общини, деца и ученици с пропуски в усвояването на учебния материал, деца и ученици в риск от отпадане от образователната система, родители на деца от уязвими групи, лица преждевременно напуснали училище и др.

Принос към териториалния подход: чрез операции:

- ✚ Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери и
- ✚ Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията.

Бюджет: финансиране от ЕСФ+. 44.71% от бюджета (ЕС) на ОПНО. За териториалния подход- 2.06% от бюджета (ЕС) на ОПНО.

2.Приоритет 2 „Подобряване на връзка на образованието с пазара на труда“ :

Допустими мерки:

- Дейности в подкрепа на ПОО на национално ниво (чрез създаване на рейтингова система на професионалното образование и обучение; създаване на информационни портали на секторен и регионален принцип, включващи информация за ориентиране към определени професии, данни за развитие на пазара на труда по сектори и региони, профили на предприятия и пр.; изграждане/поддържане на платформи и бази-данни за осъществяване на връзка между бизнес и образование за реализиране на стажове и практики на национално, регионално, местно и секторно ниво и др.);
- Дейности в подкрепа на ПОО на регионално ниво (чрез разработване, тестване и реализиране на информационни и комуникационни стратегии и програми на териториално ниво; насърчителни мерки, в т.ч. стипендии и осигуряване на общежития за ориентиране на младите хора към приоритетни, важни за икономиката професии; ранно кариерно и професионално ориентиране към професии, характерни за тенденциите в развитието на регионалната икономика с участието на бизнеса; създаване на контролен механизъм за партньорска „оценка на качеството“ на ПОО и системи за проследяване на реализацията и получаване на обратната връзка от страна на работодателите; подкрепа за практическото обучение на учениците от професионалните гимназии; засилване на практическото обучение и допълнителната професионална подготовка в образователните институции, чрез подкрепа за учебно тренировъчни фирми и доставка на специализирано оборудване и материали за ПОО и др.);
- Развитие на дуалната система на обучение (чрез допълнителна професионална подготовка, информационни кампании, създаване на мрежи, разработване на рамка и методология и провеждане на обучения, обучения на преподаватели и наставници, подготовка на учебно съдържание адекватно на нуждите на бизнеса учебно съдържание, доставка на специализирано оборудване, кариерно ориентиране и пробно стажуване; споделяне на опит);
- Ограмотяване на възрастни;
- Валидиране на знания, умения и компетентности;
- Преход към дуална форма на обучение във висшето образование;
- Кариерно ориентиране на студентите, и професионална подготовка;
- Обновяване и модернизация на учебни програми в приоритетни професионални направления, в партньорство с бизнеса, в съответствие с нуждите на пазара на труда и чрез въвеждане на компетентностен модел и развитие на T-образни умения и развитие на творчески и универсални умения;
- Мобилност и синергия с Еразъм+ и Хоризонт Европа;
- Студентски кредити.

Операции от стратегическо значение:

Дейности в подкрепа на ПОО на национално ниво и Преход към дуална форма на обучение във висшето образование ще се реализират като дългосрочни операции от стратегическо значение, изпълнявани на централно ниво с включен план и специфични мерки за информация и публичност, мониторинг и оценка.

Целеви групи: ученици, педагогически специалисти, преподаватели във висшето образование; Висши училища и акредитирани за преподавателска дейност научни организации; студенти и докторанти; МОН, НАОА; Работодатели, в т.ч. национално

представителните организации на работодателите и на работниците и служителите; общини.

Принос към териториалния подход: Планира се дейностите, насочени към:

- Подкрепа на ПОО на регионално ниво;
- Развитие на дуалната система на обучение;
- Ограмотяване на възрастни;
- Валидиране на знания, умения и компетентности,

да бъдат реализирани на териториално ниво, чрез подходът на Интегрирани териториални инвестиции (ИТИ).

Бюджет: финансиране от ЕСФ+. 24.07% от бюджета (ЕС) на ОПНО. За териториалния подход- 8.25% от бюджета (ЕС) на ОПНО.

3.Приоритет 3 „Научна инфраструктура и приложни изследвания“:

Допустими мерки:

Направление А „Научна инфраструктура в стратегически определени научни центрове“ със следните действия:

1. Модернизиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване, в т.ч. ИКТ свързаност и съпътстващата инфраструктура в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;
2. Подкрепа за пазарно ориентирани приложни научни изследвания (TRL 3-6), включително чрез привличане на млади учени и международно утвърдени висококвалифицирани учени, за стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;
3. Интернационализация на научните изследвания в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;
4. Разпространение и трансфер на научни резултати в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;
5. Подкрепа за високотехнологични стартиращи предприятия на подкрепените стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност.

Направление Б „ Приложни научни изследвания“ със следните видове действия:

1. Подкрепа за пазарно ориентирани приложни научни изследвания (TRL 3-6), включително чрез привличане на млади учени и международно утвърдени висококвалифицирани учени.
2. Интернационализация на научните изследвания;
3. Разпространение и трансфер на научни резултати;
- 4.Подкрепа за високотехнологични стартиращи предприятия.

Направление В „Синергия с РП „Хоризонт Европа“ със следните видове действия:

1. Модернизиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване, в т.ч. съпътстващата инфраструктура в одобрени проекти по направление "Sharing Excellence" на Хоризонт Европа;
2. Подкрепа за пазарно ориентирани приложни научни изследвания (TRL 3-6), включително чрез привличане на млади учени и международно утвърдени висококвалифицирани учени за проекти по стълб II на Хоризонт Европа, получили печат за високи постижения;
3. Интернационализация на научните изследвания за проекти по стълб II на Хоризонт Европа, получили печат за високи постижения;
4. Разпространение и трансфер на научни резултати за проекти по стълб II на Хоризонт Европа, получили печат за високи постижения.

Операция от стратегическо значение:

Модернизиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване, в т.ч. ИТ свързаност и съпътстващата инфраструктура в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност. Предвижда се финансирането да се осъществи, чрез директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ на Центрове за върхови постижения и центрове за компетентност, които са включени в Националната пътна карта за научна инфраструктура и които са функционално оперативни, т. е. имат ясна и жизнена институционално-организационна структура.

Целеви групи: изследователи в научни организации, преподаватели в университети, докторанти, пост докторанти, млади учени, студенти, представители на бизнеса.

Бюджет: финансиране от ЕФРР. 28.26% от бюджета (ЕС) на ОПНО.

Пълният текст на първия вариант на ОПНО 2021-2027 на:
<https://www.eufunds.bg/bg/opseig/node/4296>